

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

Кушнір Валентина Миколаївна

ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗДО

спеціальність 073 Менеджмент

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньо-професійною програмою
«Управління закладом освіти»

Умань – 2021

Магістерською роботою є рукопис.

Роботу виконано в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: доктор педагогічних наук, доцент Кірдан О.Л.

РЕЦЕНЗЕНТ: доктор педагогічних наук, професор Іщенко Л.В.

Захист відбудеться 14.12.2021 р. о 9.00 на засіданні ЕК кафедри педагогіки та освітнього менеджменту.

З роботою можна ознайомитись на кафедрі педагогіки та освітнього менеджменту, за адресою: 20308, м. Умань вул. Садова, 28, ауд. № 316

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Вступ

Розділ 1. Теоретичні основи формування управлінської компетентності майбутніх фахівців ЗДО

- 1.1. Стан дослідженості наукової проблеми в теорії та практиці роботи педагогічних закладів вищої освіти
- 1.2. Психолого-педагогічна характеристика управлінської компетентності фахівців закладів дошкільної освіти
- 1.3. Структура управлінської компетентності майбутніх фахівців ЗДО
- 1.4. Моделювання процесу формування управлінської компетентності майбутніх фахівців ЗДО у вищій школі

РОЗДІЛ 2. Реалізація у вищій школі процесу формування управлінської компетентності майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти

- 2.1. Змістове наповнення процесу формування управлінської компетентності майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти
- 2.2. Організаційні аспекти формування управлінської компетентності майбутніх фахівців ЗДО
- 2.3. Експериментальне дослідження та результати формування управлінської компетентності майбутніх фахівців ЗДО

Висновки

Список використаних джерел

Актуальність дослідження визначається тим, що зміни та перспективний розвиток закладів дошкільної освіти (ЗДО), прогнозовані в умовах реформування української дошкільної освіти, вимагають певної підготовки педагогічних кадрів, здатних вирішувати широке коло завдань, спрямованих на досягнення нової сучасної якості освіти. Важливо, щоб педагог ЗДО був компетентний, здатний діяти у ситуації невизначеності, вмів виявити зміст цієї ситуації, сутність проблеми та можливі способи вирішення.

Здобувачу освіти, який отримав диплом 8 рівня НКР зі спеціальності 012 дошкільна освіта присвоюється освітня кваліфікація відповідно до Стандарту вищої освіти – магістр з дошкільної освіти та професійна кваліфікація відповідно до Професійного стандарту (28.09.21) – «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти».

Майбутньому педагогу ЗДО для виконання основних функцій у своїй практичній діяльності важливо володіти не лише загальними професійно-педагогічними компетенціями, а й спеціальними знаннями та навичками в галузі управлінської діяльності, оскільки від ефективності управління залежить якість та результативність діяльності сучасного ЗДО. У цьому актуальною для системи освіти стає завдання формування перспективного типу професіонала дошкільної освіти - менеджера, який має управлінську компетентність.

Запропоновано визначення поняття «фахівці ЗДО» розглядається нами як синонім до термінів спеціаліст, професіонал, майстер і передбачає володіння людиною загальними та фаховими компетентностями зі спеціальності 012 Дошкільна освіта, що надають їй право працювати в ЗДО.

Дослідження питань формування управлінської компетентності майбутніх фахівців ЗДО включає широкий спектр теорій та наукових положень, що розкривають їх міждисциплінарний характер, у тому числі: теорії управління, що розкривають методологічні основи управління, його ефективного здійснення (П. Друкер, Т. Пітерсон, Ф. Тейлор, А. Файоль та ін); підходи, що склалися у вітчизняній педагогіці в галузі управління освітою (Г. Катренко, З. Нечипорук,

В. Сухомлинський, Є. Березняк, А. Бондар, В.Луговий та інш.). Управління ЗДО та змісту управлінської діяльності керівника присвячені праці О.Зайченко (управління ЗДО у сучасних умовах), О. Кононко (характеристика керівника ЗДО), К. Крутій, Т.Горюнової (управлінська культура майбутнього педагога ЗДО), Загородня Л. (формування готовності до управління в ЗДО), Махиня Т. (розвиток управлінських умінь керівників ЗДО), Р.Шаповал, Л. Кісельова (формування управлінської компетентності керівника ЗДО) та інш.

Наукові дослідження дозволяють виявити теоретичні передумови, що розкривають загальні філософські та психолого-педагогічні аспекти розуміння сутності людини та її особистісного становлення; сутність питань професійної освіти та організації освітнього процесу у ЗВО; специфіку діяльності педагогічних працівників ЗДО, у тому числі її управлінський аспект; ідеї компетентнісного підходу до процесу професійної освіти, що обґрунтовують поняття, структуру, технологію формування професійної компетентності фахівця.

Водночас у дослідженнях недостатньо висвітлюються питання формування управлінської компетентності майбутніх фахівців ЗДО, не дається цілісного та системного уявлення про педагогічне забезпечення у ЗВО процесу формування цього компонента професійної компетентності майбутнього фахівців ЗДО.

Аналіз наукових досліджень та пошук підходів до педагогічного осмислення питань формування управлінської компетентності майбутніх фахівців ЗДО у вищій дозволяють виділити низку протиріч між:

- традиційною орієнтацією змісту професійної підготовки у ЗВО майбутніх фахівців ЗДО на освоєння питань теорії та методики виховання дітей дошкільного віку та сучасною вимогою формування у здобувача освіти магістерського рівня вищої освіти – майбутнього керівника ЗДО комплексу професійних компетентностей, однією з провідних яких є управлінська компетентність;

- вузькість поглядів на управлінську компетентність фахівця ЗДО, як здатність здійснювати процеси керівництва освітнім закладом на посаді завідувача ЗДО, та необхідністю ширшого сприйняття управлінської компетентності майбутнього фахівця ЗДО, як комплексної особистісно-

професійної характеристики, що відображає ступінь готовності випускника ВЗО до здійснення з дитячим, батьківським, педагогічним колективом, фахівцям дошкільної освіти з опорою на знання та володіння питаннями педагогічного менеджменту;

- необхідністю цілеспрямованого формування управлінської компетентності у майбутніх фахівців ЗДО та недостатньою розробленістю питань теорії та практики формування цього компонента особистісно-професійної компетентності майбутнього фахівця ЗДО в освітньому процесі вишу.

Позначені протиріччя, з одного боку, відображають загальні проблеми підготовки майбутніх фахівців ЗДО у вищій школі, а з іншого - вказують на необхідність цілеспрямованого формування управлінської компетентності, як значимої для ефективного здійснення професійної діяльності.

Ця обставина зумовила проблему дослідження: науково-практичні засади ефективного формування управлінської компетентності майбутнього фахівця ЗДО.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні управлінської компетентності фахівців закладів дошкільної освіти у теоретичному моделюванні, експериментальній апробації та визначенні ефективності процесу формування управлінської компетентності здобувачів освіти у вищій школі.

Об'єкт дослідження: підготовка у вищій школі майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Предмет дослідження: процес формування управлінської компетентності майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти у вищій школі.

Відповідно до поставленої проблеми та позначеної мети дослідження була висунута гіпотеза: управлінська компетентність фахівця ЗДО, що розуміється як динамічна, незавершена, інтегральна характеристика, є необхідним компонентом у загальній структурі особистісно-професійної компетентності та виражається у знанні та здібності професійно виконувати управлінські функції у ЗДО, забезпечуючи ефективні рішення професійних задач.

Формування управлінської компетентності здобувачів освіти у вищій школі буде ефективно, якщо:

- процес формування моделюється адекватно логіці підготовки майбутнього фахівця у виші до професійної діяльності;

- здійснюється змістовне наповнення та збагачення навчальних дисциплін питаннями педагогічного менеджменту, теорії та практики управлінської діяльності у ЗДО;

- майбутній фахівець включається до практико-орієнтованої діяльності, що забезпечує засвоєння способів здійснення управлінської діяльності в ЗДО.

Досягнення поставленої мети та доказ гіпотези передбачає вирішення наступних завдань:

1. Проаналізувати наукові передумови дослідження управлінської діяльності у ЗДО та виявити ступінь розробленості проблеми.

2. Виявити та обґрунтувати необхідність моделювання процесу формування управлінської компетентності майбутніх фахівців ЗДО адекватно логіці підготовки здобувача освіти у вищій школі до професійної діяльності.

3. Охарактеризувати теоретичні аспекти та забезпечити практичну реалізацію змістовного наповнення та збагачення навчальних дисциплін питаннями педагогічного менеджменту, теорії та практики управлінської діяльності в ЗДО та організації практико-орієнтованої діяльності майбутніх фахівців ЗДО у процесі формування у них управлінської компетентності.

4. Визначити систему показників та рівнів сформованості управлінської компетентності майбутнього спеціаліста ЗДО, що дозволяють відстежити результативність формування управлінської компетентності у вищій школі та відповідно до цих показників виявити достовірність висунутих у гіпотезі положень.

Дослідно-експериментальною базою дослідження став факультет дошкільної та спеціальної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Всього на різних етапах експериментальної роботи взяли участь 125 осіб, серед яких майбутні фахівці ЗДО – здобувачі освіти, які навчаються за

спеціальністю 012 Дошкільна освіта на другому (магістерському) рівні вищої освіти. Експериментальна робота здійснювалася з 2019 по 2021 роки.

Теоретична значущість дослідження полягає в тому, що:

- розкрито наукові передумови управлінської діяльності в ЗДО та надано психолого-педагогічну характеристику управлінської діяльності, компетентності педагога ЗДО, як орієнтира у визначенні сутності управлінської компетентності майбутнього фахівця ЗДО;

- розкрито науково-теоретичні та процесуальні аспекти змістовного наповнення та збагачення процесу формування управлінської компетентності майбутнього фахівця ЗДО;

- описано змістовні характеристики показників та рівнів сформованості управлінської компетентності майбутнього фахівця ЗДО, покладених в основу діагностичної бази дослідження.

Практична значимість дослідження у тому, що автором:

- розкрито можливості змістовного наповнення та збагачення навчальних дисциплін питаннями педагогічного менеджменту, теорії та практики управлінської діяльності у ЗДО. У зв'язку з цим розроблено програмно-методичне забезпечення процесу формування управлінської компетентності у майбутнього фахівця ЗДО; пройшли практичну апробацію курси «Планування та управління в системі дошкільної освіти», «Організація та керівництво в ЗДО»;

- у ході реалізація практико-діяльнісного навчання апробовано різні варіанти методу аналізу конкретних ситуацій (АКС або «кейс-стаді») та ігрового моделювання (імітаційні, ділові, рольові ігри).

Матеріали дослідження можуть бути використані фахівцями системи професійної освіти як варіативний підхід до процесу формування управлінської компетентності майбутніх фахівців ЗДО.

Виконане дослідження дозволяє зробити наступні висновки.

Теоретичний аналіз та практичне дослідження проблеми формування управлінської компетентності майбутнього фахівця ЗДО дозволили провести експериментальну апробацію та визначити ефективність організації цього

процесу у вищій школі. Відповідно до поставленої проблеми, позначеної мети дослідження, було вирішено низку завдань, що дозволили відповісти на основні питання дослідження.

1. У теоретичній частині дослідження було розкрито ступінь розробленості наукових передумов управлінської діяльності в ЗДО та проблеми формування управлінської компетентності майбутніх фахівців ЗДО, у дослідженні зазначено, що традиційно у вітчизняній науці глибше розглянуті питання управління школою, зважаючи на масовість та обов'язковість цього ступеня освіти, її місця та ролі у динамічному розвитку суспільства. На початку 90-х років. у теорії та практиці управління активно став утверджуватись людиноцентристський підхід, заснований на твердженні в практиці управлінської діяльності принципів поваги, співпраці, довіри до людей, відповідальності, делегування повноважень, горизонтальних зв'язків, розвитку та саморозвитку. Перелічені принципи стали основою розробки питань педагогічного менеджменту, теорії та практики управління освітніми закладами, у тому числі й у системі дошкільної освіти. У зв'язку з цим набуває актуальності питання підготовки кваліфікованих педагогічних кадрів для системи закладів дошкільної освіти, здатних професійно виконувати функції управління.

Поняття «управлінська компетентність майбутнього фахівця ЗДО» заснована на розумінні того, що компетентність, як особистісно-професійна якість, є динамічною категорією, результатом поступового накопичення знань і досвіду управлінської діяльності, ділового вдосконалення, а також самоосвіти та розвитку управлінського професіоналу. У зв'язку з цим управлінська компетентність майбутнього фахівця ЗДО у рамках дослідження розглядається як динамічна, незавершена, постійно збагачувана, інтегральна особистісно-професійна характеристика (у сукупності когнітивного, ціннісного, комунікативного, організаційно-діяльнісного компонентів), що виражається у знанні, професійно виконувати управлінські функції у ЗДО, забезпечуючи ефективне вирішення професійних завдань.

1. Виявлено та обґрунтовано необхідність моделювання процесу формування управлінської компетентності майбутніх фахівців ЗДО адекватно логіці підготовки здобувача освіти у вищій школі до професійної діяльності. У дослідженні обґрунтовується необхідність цілеспрямованого формування управлінської компетентності майбутнього фахівця ЗДО. Формування управлінської компетентності майбутнього фахівця ЗДО розглядається як компонент професійної підготовки фахівця у вищій школі, що передбачає, з одного боку, врахування специфіки освітнього процесу у виші, його загальних цілей, змісту, форм та методів професійної освіти, а з інший - підбір змісту та особливу організацію практико-орієнтованої діяльності здобувача освіти в рамках освітнього процесу у вищій школі, здатних забезпечити оптимальний рівень сформованості управлінської компетентності майбутнього фахівця ЗДО.

Моделювання організації процесу формування управлінської компетентності майбутнього фахівця ЗДО передбачає цільову спрямованість, динамічну характеристику, змістовну, організаційно-діяльнісну та результативну складові процесу формування.

2. Охарактеризовано теоретичні аспекти та забезпечено практичну реалізацію змістовного наповнення та збагачення навчальних дисциплін питаннями педагогічного менеджменту, теорії та практики управлінської діяльності в ЗДО та організацію практико-орієнтованої діяльності майбутніх фахівців ЗДО у процесі формування у них управлінської компетентності.

Практичне вирішення завдань змістовного наповнення та збагачення навчальних дисциплін питаннями педагогічного менеджменту, теорії та практики управління ЗДО забезпечено за допомогою дисципліни «Організація та керівництво ЗДО», «Планування та управління в системі дошкільної освіти» та ін.

Авторська позиція у визначенні сутності змістовного наповнення та збагачення навчальних дисциплін в аспекті управлінської діяльності в ЗДО полягає у виділенні трьох послідовних етапів (орієнтаційного, предметно-методичного та дослідного), що відображають ступінь ускладнення досліджуваних питань управлінської діяльності та послідовність входження

здобувачів у процес формування фахівця ЗДО. Експериментальні дані доводять вплив збагачення змісту питаннями педагогічного менеджменту, теорії та практики управління ЗДО на ефективність формування всіх компонентів управлінської компетентності майбутнього фахівця ЗДО.

3. Визначено систему показників та рівнів сформованості управлінської компетентності майбутнього спеціаліста ЗДО, що дозволяє відстежити результативність формування управлінської компетентності у вищій школі.

Експериментальні дані свідчать про ефективність формування управлінської компетентності майбутніх фахівців, якщо процес формування моделюється адекватно логіці підготовки майбутнього спеціаліста у вищій школі до професійної діяльності; здійснюється змістовне наповнення та збагачення навчальних дисциплін питаннями педагогічного менеджменту, теорії та практики управлінської діяльності у ЗДО; майбутній фахівець включається в практико-орієнтовану діяльність, що забезпечує освоєння способів здійснення управлінської діяльності в ЗДО.